Bazar, 5 yanvar 1919-cu il, nömrə 79

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 2 rəbiülaxir sənə 1337. 5 kanuni-sani sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

Daxiliyyə Naziri

Müstədini [ərizəçini] qəbul edir, düşənbə [bazar ertəsi], caharşənbə [çərçənbə] və yekşənbə [bazar] günləri səhər saat 11-dən.

T-1 3-1

BAKI, 5 KANUNİ-SANİ [YANVAR]

Müstəqil mətbuat lüzumiyyəti

Azərbaycanın paytaxtı olan Bakı şəhərində bu axır vaxtlarda dürlü-dürlü qəzetələr intişara [nəşrə] başlamışlardır. Hal-hazırda şəhərimizdə türk və rus "Azərbaycan" qəzetələrindən başqa mövcud qəzetələr bunlardır: "Yedinaya Rossiya"- Bakı Rus Milli Komitəsinin naşiri-əfkarı [orqanı]; "Znamya truda"- Rus İctimaiyyuni-İnqilabiyyun [Sosialist İnqilabçılar] firqəsinin mürəvvici-əfkarı [fikirlərini yayan orqanı]; "İskra"- İctimaiyyuni-Amiyyun [Sosial-Demokrat] firqəsinin qəzetəsi; "Naşe vremya"- erməni "mötədil" məhafilinin [dairələrinin] orqanı; "Vperyod" – "Daşnaksutyun" firqəsinin naşiri-əfkarı. Dün [dünən] "Mer orer" namında erməni dilində dəxi bir qəzetə çıxmağa başladı.

Şəhərimizdə çıxan məzkur [adı çəkilən] qəzetələr, ümumən Azərbaycan Cümhuriyyərinə zidd olub, hər gün öz səhifələrini istiqlal və istiqbalımıza [gələcəyimizə] müxalif olan məqalat [məqalələr] və əxbarat [xəbərlər] ilə doldururlar. Bu müxasim [düşmən] qəzetələr müqabilində Azərbaycan türk və islamlarının əlində yalnız üç qəzetə var idi ki, türkcə "Azərbaycan"dan masiva [başqa], rusca "Azərbaycan" və "Kaspi"dən ibarət idi. Lakin Azərbaycan türk və islamları mənafeyini pək qızğın və ciddi surətdə müdafiəyə çalışan "Kaspi" qəzetəsi rusların və ruspərəstlərin xoşuna gəlmədiyindən dolayı, naşirləri tərəfindən yenə də əcnəbilər əlinə verilmişdir. Bu isə həmin qəzetənin məslək və vəziyyətini zahirən bir qədər "qeyri-müəyyən" buraxmışsa da, lakin dürüst fikir etdikdə qəzetədən, yenə də həman "Vahid Rusiya" qoxusu gəlməsi aşkardır.

Deməli, türki və rusi [türk dilində və rus dilində] "Azərbaycan" qəzetələri indilikdə yeddi müxasim qəzetələr müqabilində [qarşısında] durub, onların yazdıqları böhtanlara cavab verib, yürütdükləri batil və naqis fikirləri faş və rədd etməlidirlər. Lakin burasında da dəxi bir qədər müşkülata uğraşırız.

Əvvəla, türkcə “Azərbaycan” Bakıda istemal olunan [işlənən] ümumi və hətta bir paralarınca “rəsmi” ədd [hesab] edilən bir dildə yazılmadığına binaən [görə], düşmənlərin təərrüzləri [hücumları] müqabilində etdiyi əks-təərrüz nə düşmənlərin və nə də əcnəbi məhafilinin [dairələrin] qulaqlarına yetişməyir.

Saniyən [ikincisi], hər iki qəzetələr rəsmi olduqlarına görə, həm nəzakət, həm də siyasət nöqteyi-nəzərincə bir qədər ehtiyatla dolanmağa məcburdurlar. Buna görə də hər bir məsələdən burada bəhs etmək bəzən namünasib görünür, böylə olduğu surətdə bizim düşmənlərimizin səslərinə müqabilən zəif çıxır. Mətbuatın əfkar və arayi-ümuma [ictimai fikrə və ictimai rəyə] nə dərəcə təsir və nüfuzu olduğu da hər kəsin məlumudur. Bu halət isə, əfkari-amməni [ictimai fikri] birtərəfli təşviqat nəticəsində əleyhimizə qaldıracağı bədihidir [açıq-aydındır]. Böylə olduqda, Azərbaycan türk və islamları mənafeyi nöqteyi-nəzərindən lazım gəlir ki, bizim səsimiz düşmənlərimizə müqabil zəif çıxmasın. Bu isə mətbuatımızın çoxalması ilə ola bilər.

Hal-hazırda rus dilində olmaq üzrə milli mənafeyimizi müdafiə edəcək bir neçə qeyri-rəsmi qəzetəyə əşəddi-ehtiyacımız [şiddətli ehtiyacımız] vardır. Heç olmasa, bir dənə olsa da, yenə də bunun böyük əhəmiyyəti vardır.

Şəhərimizdə, Allaha şükür, zəngin adamlar az deyildir. Bunların öz istiqballarıyolunda bir qədər paradan keçə biləcəkləri dəxi mümkündür. İştə ziyalılarımızın nəzərlərini bu mühüm nöqtəyə cəlb edib də, ümidvar oluruz ki, onlar məmləkətimizin rifah və səadəti üçün bu fikri qövldən feilə [sözdən işə] gətirməklə və düşmənlərimizin ağızlarını yummaqla ümumu minnətdar edərlər. Bu iş bir azacıq hümmət və fəaliyyətə bağlıdır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Royter, 4 kanuni-sani [yanvar])

* Klemanso Məclisi-Məbusanda bəyan etmişdir ki, fransız qoşunları müharibəsiz Odessaya girmişlərdir.

* Anlaşılır ki, lehlər [polyaklar] Poznan vilayətini təzədən Lehistana [Polşaya] bitişdirməyə qərar vermişlərdir. Onlar müvəqqət olaraq Poznanı işğal etmişlərdir. Lakin, Almanlar yenə üstün gələrək idareyi-örfiyyeyi-əsgəriyyə [fövqəladə hərbi vəziyyət rejimi] elan etmişlərdir.

* İngiltərə Hökuməti, Müttəfiqlər qoşununu Almaniyadan geri aparmaq üçün Şelda çayından istifadə etmək istəyirdi. Şimdi Hollandiya Hökuməti İngiltərənin bu arzusuna əməl edərək Şeldanı güzəşt etməyə razı olmuşdur.

Bolşeviklərlə müharibə

(İngiltərə rəsmi xəbəri)

Dekabrın 29-unda dörd dənə müsəlləh [silahlı] [gəmi] İngiltərə komandası altında şimal-şərqi Qafqaziyada əməliyyatda bulunan bolşevik qüvvələrinin ümdə ərzaq üssülhərəkəsi [bazası] olan Staro Tereçniyə yaxınlaşıb, orada olan bolşevik qoşunlarının təslimini tələb etmişlərdir. Bolşeviklər təslim olmaqdan imtina etdiklərinə görə gəmilər atəş açıb qışlaları [kazarmaları], anbarları dağıtmaqla bərabər bir neçə barj dəxi qərq etmişlərdir. Gəmilər bir dənə bolşevik gəmisini də tu-

tub özləri ilə aparmışlardır.

Amerikanın rəyi

Amerika Hökumətinin Bəhriyyə naziri [Donanma naziri] Daniels, Bəhriyyə Komitəsinə üç illik məramnamə qəbulunu təklif etmişdir. Bu şərtlə ki, hərgah, təslihatın [silahlanmanın] ixtisar edilməsi haqqında beynəlmiləl saziş hüsula gəldikdə, Vilson başlanmış işləri dayandırma ixtiyarına malik olacaqdır. Bu münasibətlə aşkar olmuşdur ki, Vilsonla İngiltərə nümayəndələri arasında davam edən müzakiratda Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] məsələsində əsasi saziş vardır. Müttəfiq dövlətlər Cəmiyyəti-Əqvam məsələsini[n] sülh müqavilənaməsinin ümdə nəticəsi kimi vücuda gətiriləcəyinə ümidvardır.

GÜRCÜ-ERMƏNİ MÜHARİBƏSİ

(*Gürcüstan Ərkani-hərbindən)*

* Dekabrın 28-ində, səhər, bizim əsgərlərimiz Sadaxlını işğal etmişdir. Geri çəkilməkdə olan düşmən təqib edilir. Yekaterinenfeld dəstəmiz hücuma keçib, əməliyyatın genişlənməsinə əlverişli olan bir neçə sövqülceyş [stratejik] məntəqələri zəbt etmişdir. Şüləverdə bizim əsgərlərimiz düşməndən dörd top və on pulemyot almışlardır.

* Dekabrın 31-ində Tiflisdən xəbər verirlər ki, dünən Yekaterinenfeld cənubunda müharibədən sonra iki mühüm hündürlük bizim əlimizə keçmişdir. Bu gün müharibə davam edir. Səhər düşmənin az bir hissəsi Axıska sərhədini keçmək istəmişsə də, tüfəng atışı ilə geri qaytarılmışdır. Cəbhənin qeyri yerlərində təbəddülat [dəyişiklik] yoxdur. Dünən saat 11-də Sadaxlı mövqeyi əsgərlərimiz tərəfindən işğal edilmişdir.

Könüllü müsəlmanlar

Tiflisdə yaşayan müsəlmanlardan təşkil edilmiş könüllü dəstəsi Gürcüstan milli bayrağı ilə Baryatinski küçədə Hərbiyyə Nəzarəti binası qarşısında səf bağlayıb dayanmışlardır. Yaxşı geyinmiş cavan könüllülər, gözəl təsir bağışlayırdılar. Ərkanihərb [Baş qərargah] zabitləri ilə bərabər Hərbiyyə naziri Giorqadze könüllü dəstəsi nəzdinə gəlmişdir. Könüllü dəstəsinin komandanı Hərbiyyə nazirinə xitabən söylədiyi nitqində Gürcüstanda yaşayan müsəlmanlarla gürcülər arasında olan məhəbbət və mehribançılığı qeydlə demişdir ki, doğma məmləkətin mühafizəsi üçün başlarından keçməyə hazır olan könüllü dəstəsinin təşkil edilməsi həman mehribançılığı isbat etməkdədir. Giorqadze öz cavab nitqində könüllülərin gözəl təşəbbüsatını təbrik edib, müsəlmanların məmləkət mənafeyi üçün özlərini qurban vermələrini qeyd etmişdir. Axırda könüllü dəstəsi, musiqi marşı altında rəsmi-keçid mərasimini icra etmişdir. Hərbiyyə Nəzarəti qarşısına cəm olan əhali şadlığından milli nəğmə ilə könüllü dəstəsini müşayiət etmişdir.

Gürcü mətbuatı və ingilislər

Gürcü sosial-demokrat qəzetəsi "Saxalxo sakme", "Gürcüstan və İngiltərə" ünvanlı məqaləsində deyir ki, biz sabah nə olacağını və gələcəyi bilmirik. Lakin biz bir bunu demək istəyirik ki, biz qalib də olsaq, məğlub da olsaq hər halda insandan bir gözəl xatirə qalacaqdır ki, o da

millətin şan-şərəfi, sədaqəti və alicənablığıdır. Hal-hazırda biz İngiltərə əsgərlərinin Gürcüstana daxil olmaları haqqında müəyyən bir şey söyləyə bilmirik; biz ancaq bunu deyə bilirik: burada olmaq istəyən hər bir qüvvə gürcü millətinin mədəniyyətinə, hissiyyatına və təşkilatına hörmət göstərib öz işlərini bizim xüsusi işlərimizə müvafiq görməlidir.

Ermənilərin xidmətdən kənar edilmələri

Ermənistan ilə Gürcüstan arasında müharibə hərəkatı başlandığından, bir para müəssisə müdirləri məsuliyyətli erməni xidmətçilərini kənar etdiklərinə görə erməni fəhlələri ilə də bu tövr müamilədə [rəftarda] bulunacağı nəzərə alınıb, Məsai [Əmək] naziri müavini Eradze dövləti müəssisə müdirlərinə göndərdiyi təmimnaməsində [sərəncamında] deyir ki, Ermənistan[la] müharibə başlanmasına görə erməniləri xidmətdən kənar etməməlidir. Çünki erməni fəhlələri gürcü fəhlələri ilə bərabərcə mübarizədə bulunmuşlardır. Bundan əlavə, erməni fəhlələri Ermənistan Hökumətinin bu tövr siyasət aparması əleyhindədirlər. Erməni fəhlələrini ancaq Məsai Nəzarətinin xəbərdarlığı ilə kənar etmək olar. Bu təmimnamə Hökumət Rəisi tərəfindən də təsdiq edilmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Sülh Konfransında Rusiya nümayəndəsi

Yassıdan xəbər verirlər ki, Rusiyanın Sülh Konfransında nümayəndəliyi məsələsi uzun-uzadı mübahisəyə bais olmuşdur. Axırda hamı Sazonov ilə Neratovun namizədliyinə razı olmuşlardır. Milyukov, general Denikin ordusunda məşhur olmadığına görə, onun namizdəliyi rədd edilmişdir. Nekrasov ilə Tereşenkonun da namizədliyi rədd edilmişdir. Çünkü, onlar da Kerenski ilə bərabər Kornilov üsyanının yatırılmasında iştirak etmişlərdir. Yassı Konfransı Könüllü ordunun top gülləsi və qeyri [ləvazimati-]hərbiyyə [hərbi sursat] ilə təhciz edilməsi üçün təcili tədbirlər ittixazını [tədbir görülməsini] lazım görmüşdür.

Yəhudilər Sülh Konfransında

Yekaterinoslavda çıxan "S." qəzetəsi mövsuq [etibarlı] mənbələrdən xəbər verir ki, Vilson Müttəfiq dövlət nümayəndələri namindən Könüllü ordu Baş komandanına müraciət edib yəhudi millətindən Sülh Konfransına xüsusi nümayəndələr dəvət edilməsi əleyhinə Rusiyanın etiraz edib-etməməsini xəbər almışdır. Vilson bunu ondan ötrü xəbər almışdır ki, Müttəfiq dövlətlər İngiltərənin təşəbbüsatı ilə müəzzəm [böyük] dövlətlərin təhtihimayəsində [himayəsi altında] olmaq üzrə Fələstində Yəhudi Hökuməti təşkil edilməsini qərara almışlardır. Sazonov cavab vermişdir ki, Rusiya yəhudilərin Sülh Konfransında nümayəndələri olmasına etiraz edə bilməz. Zira, hələ Rusiya vahid olarkən, Yəhudi Hökuməti məsələsi müsbət bir surətdə həll edilmişdir. Hal-hazırda da bu məsələyə etiraz ola bilməz.

TÜRKİYƏDƏ

Kabinə böhranı

İstanbuldan xəbər verirlər ki, şəhərdə dəvəran edən [gəzən] şayiata [şayiələrə]

görə [Əhməd] Tofiq paşa kabinəsi istefa verəcəkdir. Onun yerinə Əhməd Rza bəyi namizəd adlandırırlar. Hər halda Tofiq paşa kabinəsi təzələnəcəkdir. İndiki kabinə heyətindən dörd vəzir [nazir] istefa verəcəkdir. Əfv edilmiş olan Prins Səbahaddinin təzə kabinəyə daxil olub, Xariciyyə vəzir[i] mənsəbini tutacağı şübhəsizdir.

İstanbulun türklərdə qalması

İstanbulda çıxan "Tərcüman" qəzetəsi xəbər verir ki, nüfuzlu adamların Parisdən və Londandan aldıqları məlumata görə, İstanbulun müqəddəratı Sülh Konfransında müzakirə edilməyəcəkdir. Türkiyə vəzirlərindən bir neçəsi Müttəfiq dövlətlər kontrolu altındadırlar. İstanbul Türkiyə üçün qalacaqdır. Millətlərin hüququ müdafiə və mühafizə ediləcəkdir. İstanbulun beynəlmiləlləşdirilməsi gələcəkdə ixtilafa bais ola biləcəyinə görə, İstanbulun Türkiyə üçün qalması qərara alınmışdır.

Müttəfiq qoşunları komandanı

Məlum olmuşdur ki, Cənubi Rusiyada olan Müttəfiq qoşunları komandanı general D'Esperi öhdəsinə verilmişdir. Generalın Baş ərkani-hərbi [Baş hərbi qərargahı] İstanbulda olacaqdır.

Müttəfiqlərin təzə heyəti

12 nəfər zabitdən ibarət Müttəfiqlərin təzə bir heyəti İstanbula varid olmuşdur [gəlmişdir].

İstanbulda Fransa nümayəndəsi

Bosforda olan Fransa nümayəndəsi komandanı Amet, İstanbula daimi bir səfir təyin edilənə qədər Fransa Hökumətinin nümayəndəsi təyin edilmişdir.

İngiltərə səfirinin vürudu [gəlişi]

İngiltərə təzə səfiri Adam Blok İstanbula varid olmuşdur. İki gün əvvəl Türkiyədə olan İngiltərə müvəqqət nümayəndəsi amiral Giltori, "Tunerb" drednotunda Sevastopola əzimət etmişdir [getmişdir].

Müttəfiq amiralları Baş vəzir hüzurunda

İngiltərə amiralı Semmerst, Fransa amiralı Amet və İtaliya amiralı Mortola Baş vəzir [Əhməd] Tofiq paşanı ziyarət etmişlərdir. Bu yaxın günlərdə İstanbul ilə İngiltərə arasında teleqraf münasibatı başlanacaqdır. Xüsusi Fransa minonosu [torpedo gəmisi] İstanbul poçtasını Parisə aparıb Parisdən də İstanbula qayıdacaqdır. İstanbulda olan İngiltərə teleqraf acentəliyi işə başlamışdır. "Havas" acentəliyi də bu günlərdə işə başlayacaqdır.

Ermənilərin və yunanlıların İstanbula övdəti [qayıtması]

Türkiyə Hökuməti, Ənvər paşa hökuməti tərəfindən İstanbuldan nəfy [sürgün] edilmiş ermənilərin və yunanlıların övdətinə icazə vermişdir.

Türkiyə heyəti-mürəxxəsəsinin [nümayəndə heyətinin] övdəti

İndiyə qədər Odessada, Sevastopolda və Köstəncədə olan Türkiyə heyəti-mürəxxəsələri İstanbula varid olmuşlardır.

Müttəfiqlər və Romaniya

"Loms" qəzetəsinin verdiyi xəbərə görə, Yassıda olan Müttəfiq dövlət nüma-

yəndələri izhar [bəyan] etmişlər ki, onların hökumətləri Transilvaniya və Bukovinada olan Romaniya milli şuralarının Romaniyaya mülhəq edilmələri [birləşdirilmələri] arzularını rəsmi surətdə etiraf etmişlərdir.

Krım səfiri

İstanbulda olan Krım səfiri Həsən Səbri Ayvazov İstanbulu tərk etmişdir. Krım mənafeyinin mühafizəsi İstanbulda olan Krım Həmtorpaqlıları sədri Məhəmməd Əkrəm bəyə həvalə edilmişdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Moskvada hərc-mərclik

Moskvada anarşi çıxışları davam etməkdədir. Anarxistlər bir neçə evdə olan Bolşevik Hökuməti müəssisələrini qovub, evləri yandırmışlardır.

Finlandiya ilə müharibə

İngiltərə simsiz teleqrafı xəbər verir ki, axırıncı alınan xəbərlərə görə, bolşeviklər qurudan və sudan Finlandiyaya hücum etmişlərsə də, Finlandiya əsgərlərinin top atışı ilə dəf edilib böyük tələfatla geri çəkilmişlərdir. Bu qərar üzrə Finlandiya Hökuməti Şura Hökuməti ilə müharibə halındadır.

Bolşevik aeroplanları Vıborq şəhərinə yandırıcı bombalar saldıqlarına görə, yanğınlar başlamışdır. Finlandiya üzərinə ümumi hücum başlamaqdan ötrü külli miqdarda bolşevik qüvvəsi Fildandiya sərhədinə cəm edilməkdədir. Əhval artıq dərəcədə ciddidir.

İsveç ilə müharibə

Yenə İngiltərə simsiz teleqrafı xəbər verir ki, Finlandiya əleyhinə çıxış başladığı zamandan Rusiya hərbi donanması Stokholma hərəkət edib, İsveç Hökuməti əleyhinə də əməliyyata başlamışdır. Stokholm, Revel və Helsinqfors arasında vapor münasibatı qət edilmişdir [gəmi əlaqəsi kəsilmişdir]. Şayiata görə İsveç donanması dənizə çıxıb naməlum bir tərəfə hərəkət etmişdir. Lahey yanında top səsləri eşidilməkdədir.

İngiltərə qatarları

Dekabrın 26-sında Tiflisdən Bakıya gedən İngiltərə heyətinin sürət qatarı dekabrın 30-da, səhər saat 8-də Tiflisə varid olmuşdur [çatmışdır]. Həman gün qatar Batuma yola düşmüşdür. İngiltərə heyətinin qatarı 31 yük vaqonu ilə Batumdan Tiflisə varid olmuşdur.

Könüllü ordunun Kubandan getməsi

Yekaterinodardan xəbər verirlər ki, Könüllü orduya yaxın dairələrdən alınan doğru məlumata görə, Könüllü ordu Kuban əyalətini tərk edəcəkdir. Ordunun mərkəzi idarələri Sevastopola nəql ediləcəkdir. Əsgəri dəstələr isə Stavropol ilə Qara dəniz sahilinə aparılacaqdır. Rusiyanı bərpa edici mərkəz Xarkov olacaqdır. Moskvaya hücum etməkdən ötrü Xarkov şəhəri təchizat üssül-hərəkəsi [bazası] qərar veriləcəkdir.

Ukraynada

Kiyevdən xəbər verirlər ki, Vinniçenko imzası ilə hamı Ukrayna müəssisələrinə əmr göndərilmişdir ki, Ukrayna dairəsində hökumət möhkəmləşib asayiş bərpa

edildiyinə görə, alman əsgərlərinin burada qalmalarına ehtiyac görünməyir. Buna binaən [buna görə], Ukraynada olan alman nümayəndələrinə təklif edilir ki, Ukraynanı alman əsgərlərindən təmizləməkdən ötrü tezliklə tədbirlər ittixazına [tədbirlər görməyə] girişsinlər. Almanların Ukraynadan getmələri üçün tədbirlər görülməkdədir.

Gürcüstan haqqında general Draqomirov

Krım Hökuməti Yekaterinodardan general Draqomirovdan bir teleqram almışdır. Teleqramda Kiyevdən Xariciyyə Nəzarəti tərəfindən "Vahid Rusiya" düzəltmək barəsində məlumat verilmişdir və həman məsələ barəsində olacaq müşavirədə iştirak üçün Draqomirov da dəvət edilir. General Draqomirov cavab vermişdir ki, Baş komandan general Denikin müşavirənin lüzumunu bilir, fəqət Kiyev deyil, Yekaterinodar və yaxud Ağməsciddə (Simferopolda) iniqad etməsi [təşkil edilməsi] tərəfdarıdır. Əlavə, Könüllü ordu Gürcüstanın müşavirədə iştirakına etiraz edir. Zira Gürcüstan Hökuməti istiqlaliyyət tərəfdarı olduğu üçün "Vahid Rusiya" əleyhinə siyasət yürütməkdədir. Krım Hökuməti general Draqomirova cavab vermişdir ki, onun nəzəriyyatı ilə şərik olaraq Ağməsciddə müşavirə olmasını təbrik edir.

Müttəfiqlərin müavinəti [köməyi]

Yassıda olan siyasi korpus rəisi Sent-Oler hamı Müttəfiq dövlət nümayəndələri namından [adından] Müttəfiq dövlətlərə böylə bir teleqraf göndərmişdir ki: Lazım bilirik xəbər verək ki, baş qaldırmış olan Ukrayna şovinistlərinə ədədcə az olan millət ünsürlərindən başqa anarxist və bolşevik dəstələri də yapışmışlardır. Biz lazım bilirik ki, tezliklə Müttəfiq dövlət əsgərləri Odessaya gətirilsin və Kiyev ilə Xarkovun zəbt edilməsinə başlansın. Bir məruzə nəşr edilsin və bu məruzədə Müttəfiqlərin Rusiyada asayiş tərəfdarı olan siniflərə müavinət göstərəcəkləri qeyd olunsun.

Admiral Neklyudovun bəyanatı

"P. N." qəzetəsinin verdiyi xəbərə görə, Könüllü ordunun Odessa nümayəndəsi admiral Neklyudov izhar etmişdir ki, Könüllü ordunun birinci qəsdi bolşevikləri Rusiyadan qovub asayiş bərpa etməkdən ibarət olacaqdır, tainki Rusiya nümayəndələri gələcək üsuli-idarəni bərpa etməkdən ötrü bir yerə cəm ola bilsinlər.

Fransız-yunan müahidənaməsi [sazişi]

Əqd edilən müahidə mövcibincə [imzalanan sazişə əsasən] Yunanıstan Hökuməti 25 il müddətində Fransanın şərqdəki mənafeyini gözləməyi öhdəsinə almışdır. Fransa Hökuməti də bu işdən ötrü Yunanıstana maliyyə və texnika cəhətdən müavinət [kömək] edib, Yunanıstan donanmasını qaydaya salacaqdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Vükəla Şurasında [Nazirlər Kabinetində]

- Vükəla Şurasının iclasında başqa məsələlər sırasında Daxiliyyə nazirinin mə-

ruzəsinə görə Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarəti [Səhiyyə Nazirliyi] hökumət əzasının [üzvlərinin] birinə mühəvvəl [həvalə] edilməsi barəsində müzakirə olmuş və qət edilmişdir ki, müvəqqəti olaraq işbu vəzifə Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyi] verilsin.

- Türuq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] nazirinin fəhlələrin əhvalını yaxşılaşdırmaq barəsindəki məruzəsindən sonra qət edilmişdir ki, Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] gələcək iclas üçün fəhlələrin əhvalını yaxşılaşdırmaq üçün görülməli tədabir [tədbirlər] barəsində məlumat versin.

- Post və Teleqraf naziri Aslan bəy Səfikürdlü həzrətlərinin təşəbbüsatları ilə Məsai Nəzarəti təşkilinə şüru edilmişdir [başlanılmışdır]. Müşavirəyə mədən sahibləri və Kəsbkarlar İttifaqı [Həmkarlar İttifaqı] nümayəndələri dəvət ediləcəklər. Əvvəlinci məsələlər bunlar olacaqdır: yeni məvacib, fabrika-zavod komitələri.

MAARİF MÜFƏTTİŞLƏRİNİN YIĞINCAĞINA DAİR

İşbu yığıncağın 8-inci iclasında dərs kitablarının intixabı [seçilməsi] məhəlli-müzakirəyə qoyularaq, vaxtın qeyri-müsaid olmağı cəhəti ilə hələlik hazırda bulunan kitablara qənaət edilir. Bununla bərabər, Məclis xahiş və arzu edir ki, tədris kitabları gələcəkdə mütəxəssislər vasitəsi ilə Maarif Nəzarəti tərəfindən tərtib və təmin olunsun.

Bu qətnamədən görünür ki, əldə bulunan kitabların halətindən müfəttiş əfəndilərin xəbərdarlığı yoxdur. İki ildən çoxdur ki, bahalıq və inqilab cəhətinə müəlliflərdən bəzisi təliflərinin [əsərlərinin] yeni təb' [çap] və nəşrinə cəsarət etmədilər. Bildirki Milli Komitənin Nəşriyyat Şöbəsi bu barədə çarpışdı, vuruşdu, bir iş də görə bilmədi. Kitabların miqdarı azaldıqca, qiymətləri də gün-gündən kəsbi-şiddət etdi [artdı]. Hətta, bəzi kitablardan (məsələn: "Ədəbiyyat məcmuəsi") kitabfüruşlarda [kitab satanlarda] bir dənəsi də qalmadığı üçün bu gün köhnə nüsxələri, parça-parçaları da 20-25 rubləyə qədər satılmaqdadır. Hələ bu il bu minval ilə keçdi, sabah bu köhnə nüsxələr də tapılmadığı halda, biçarə müəllim və mütəəllimlər [şagirdlər] nə çarə yapacaqlar?

İştə "bu kitab aclığı" Maarif Nəzarətini çoxdan düşündürməli idi. Hələ bahalıq bəlası kənarda dursun, kağız ehtiyacını da bir növ rəf' etmək [aradan qaldırmaq] olar, lakin mətbəə süstlüyünə [ətalətinə] nə çarə olacaqdır? Asayiş zamanlarında bir kitabı səkkiz-doqquz aya tamam etmiş mürəttiblər, bu gün 8 saatlıq işlə neçə aya tamam edə biləcəklər? Burasını Nəzarətimiz nəzərə alarsa, nəşriyyat iqdamatına [işinə] sabahdan girişməlidir, yoxsa 8 aydan sonra yenidən məktəblər açıldığı əsnada mütəəllimlərimiz laşəkkü-şübhə [şəksiz-şübhəsiz] kitabsız qalacaqlardır. Bu, birinci məsələ.

İkinci məsələ – gələcəkdə kitab təlifatını [yazmağı] mütəxəssislərə həvalə etməkdir. İndiyə qədər meydanda bulunan tədris kitablarının hamısını az-çox təcrübələri ilə məşhur təlim və tərbiyə mütəxəssisləri yazmışlardır. Lakin bu əsərlərin heç biri təbiən [çap baxımından] eyibdən xali [qüsursuz] deyildir. Atalar demişkən: "Eyibsiz gözəl olmaz". Amma çifayda bu eyibləri təlifat sahiblərinə ərbabi-fünun-

dan [alimlərdən] heç kəs hələ göstərmədi. İllərcə bu kitablar üzündən məşğul olmuş həzəratın ağızdan-ağıza bəzi iradlarını eşitmiş olduğumuz halda, mətbuat aləmində heç birinin mükəmməl bir tənqidinə rast gələ bilmədik. Dəfəatla [dəfələrlə] gərək bu kitablar tənqid olunaydı və hər dəfədəki tənqiddən sonra yeni təb'inə şüru etməksizin [girişmədən], göstərilən dəyərli nöqsanları da islah olunaydı. Heyfa ki, böylə olmamışdır! Nə isə...

Tənqidə rəğbətimiz azdır. Tənqid fəqərəsində [mövzusu üzərində] bir bu qədər dayandığım üçün zənn olunmasın ki, köhnə tərəfdarı olaraq təzə tədris kitablarının zühuruna [meydana çıxmasına] ziddəm. Bərəks [əksinə], kitablarımız nə qədər artarsa, bir o qədər də mənfəətli və faydalısı aralığa çıxar. Bu barədə rəqabət meydanı gərək hamı üçün açıq olsun. Heç kəsə "təkbazarlıq" imtiyazatı verilməz! Bainhəmə [bununla bərabər], istər köhnə olsun, istər təzə, hamısının tənqidə zəruri ehtiyacı vardır. Lakin hazırda mövcud kitablarla gələcəkdə yazıla biləcək kitabların təfavütü buradadır ki, əldəki kitablar təcrübədən çıxmış olduğu üçün fəzilət və nöqsanları ərbabi-fənnin nəzərində aşkardır. Tənqid vasitəsi ilə bu nöqsanlar qeyd olunarsa, islahı da tez və asan vəchlə hüsula gələr.

Qaldı ki, təzə kitablar, hələ onlar anadan doğulmadığı cəhətinə, tənqidlərinə də hələ yol yoxdur. Burada bir məsələ tövlid edir [ortaya çıxır]: tənqidə kimlər mübaşir olacaqlar [girişəcəklər] və hangi mətbuatla? Məqaləmizin əsl-əsası da həmin bu fəqərədir.

Söz yoxdur ki, tədris kitablarına artıq bələdiyyət yetirmiş əşxas [şəxslər] bizim müəllimlərimizdir. Bunlar əsnayi-təlimdə rast gəldikləri iradları xüsusi dəftərçələrə yazsınlar və hər ilin axırında da müfəttiş əfəndilərə təqdim etsinlər. Bundan daha gözəli müfəttişlər təhti-sədarəti ilə [sədrliyi altında] tərtib veriləcək məhəlli [yerli] müəllimlər ictimalarında [yığıncaqlarında] həmin irad müzakirə olunsun, zübdələnsin [seçilsin], ümumən qəbul oluna biləcək iradların da xülasəsi müfəttişlər vasitəsi ilə Maarif Nəzarətinə təqdim olunsun. İştə bu xülasələr ən dəyərli tənqidlərdir ki, müəllim, müəllif və mütəxəssislərin qisməti gərək olsun.

Vüzəratın [Nazirliyin] təlim və tərbiyəyə dair xüsusi aylıq bir jurnalı da nəşrə başlarsa, həman xülasələr də o jurnalda təb' və nəşr olunaraq [çap edilib yayılaraq] bir çox əhli-xibrəni [mütəxəssisi] istifadələndirər.

Yenə təkrar edirəm, aclara çörək lazım olan kimi mütəəllimlərə [şagirdlərə] də kitab lazımdır. Kitabsız mütəəllim, mütəəllimsiz ərbabi-fünun [alim] və bunlarsız da mədəni bir millət olammaz. Bu gün bir çox vəzifədarlara [vəzifə tutanlara, iş görənlərə] ehtiyacımız vardır, bu ehtiyacı rəf' etmək [aradan qaldırmaq] üçün kitab, kitab və yenə kitab tədarükünə girişməliyiz.

Fərhad Ağazadə

KƏNDLƏRİMİZ VƏ MƏKTƏBSİZLİK BƏLASI

Əhalimizin əksəri köylərdə məskun olub da cahan vüquat və hadisatından bilmərrə xəbərsizdirlər. Həm də bu halda vətənlərində və paytaxtlarında cərəyan

edən siyasi əhvallardan biittila [xəbərsiz] qalmaqdadırlar. Əgər köydəki qardaşlarımız rus hakimiyyəti zamanında zülümatda [qaranlıqda] və cəhalətdə qalmasaydılar, yaxud onları və övladlarını maarifə və məktəbə tərğib [rəğbətləndirənlər] və təşviq edənlər olsaydı, bu gün onlar da başqaları kimi millətlərinə mövcudiyyətləri xüsusunda böyük fədakarlıqlar izhar edərdilər. Məəttəəssüf [təəssüf ki], vaxtında məktəb və maarif üzü görmədikləri üçün bu gün üzərlərinə və millətlərinə yağdırılan siyasi hiylə və təzvirlərdən [oyunlardan] və hüquqlarını paymal etmək [tapdalamaq] qəsdində olanların müqabilində bilümum mübarizədən və fədakarlıqdan qalmışlardır. Tərəqqi və təməddün [mədənilik] cəhətincə onlar sair millətlərə nisbətən çox geridə qaldılar. Məkatib [məktəblər] və maarif məhrumiyyəti onları bu gün böyük fəlakətlərə və məşəqqətlərə giriftar edir.

Məktəbsizlik xüsusunda çox şeylər yazılmış, söylənmiş, fəqət axırda yenə zülümat, cəhalət qalmışdır. Bu gün Şamaxı qəzasındakı malakan köylüləri ufacıq bir xəsarət tədiyəsi [ziyanlarının ödənməsi] üçün Bakıya gələrək mövqeyinə [lazımi yerə] xəbər verməklə, sair qardaşlarına da izhar edib, mövzui-bəhs [mübahisə mövzusu] edirlər. Lakin həmin qəzanın böyük kütləsinə, əhalisinə toxunan milyard xəsarət və ziyanlar köylülərimiz tərəfindən göstərilməyir. Çünki beş-on evdən ibarət malakan köyündə daha vaxtında hökumət və maarif müdiriyyəti tərəfindən lazimi məktəb açılmışdır, lakin 200-300 evə malik müsəlman köyündə bu vaxtadək məktəb güşadı [açılışı] olmamışdır. Malakan köylüsü zəminin [torpağın] saxlanmağını və rəncbərliyi bildiyi bir halda, müsəlman köylüsü zəmin saxlamaq nə deməkdir xatirinə gətirməz.

Zatən bu halda Bakı vilayətində bir xeyli böyük müsəlman köyləri vardır ki, orada məktəb güşad olunmamışdır. Halbuki bu köylərin nüfusu və böyüklüyü malakan köylərindən on dərəcə çox və böyükdür.

Məktəbsiz köylərdən qeyri bir xeyli qəsəbələr, kəndlər vardır ki, onlar çox sənələrdən bəri ancaq və ancaq bir ədəd bir klaslı ibtidai məktəbə malikdirlər. Məsələn, Lahıc kimi böyük bir qəsəbə ki, təklikdə 8-10 min nüfusa baliğdir [çatmışdır], bu vaxtadək bir bab [ədəd] bir klaslı məktəbi vardır. Bu məktəb 30 sənədən artıqdır ki davam edir. Davamı müddətində verdiyi məhsul heç dərəcəsindədir. Çünki, əvvəla, məktəbdəki tədris rus lisanında olmuşdur. İkinci isə, ondan daha ali bir məktəbin yoxluğu səbəb olur. Səkkiz yaşında olan bir çocuq bu cürə bir klaslı bir məktəbə daxil olub, 12 yaşında olduğu halda məktəbi bitirir. Ondan sonra bu sinnində [yaşında] ikən nerəyə gedəcəyi və nə yapacağı böyük və düşüncəli bir məsələdir. Çünki kənddə heç bir valideyn 12 yaşındakı bir çocuğunu sərbəstcə sair uzaq bir yerə təhsilə göndərməz. Bu cəhətdən dolayı bir klaslı ibtidai məktəbi bitirmiş bir çocuq təhsilə davam etməyib, başqa bir işlə məşğul olub, bildiyini də unudar. Aşkara, bir klaslı məktəbdən alınan məlumatın nə qədər faydasız və az olduğunu da kimsə inkar etməz. Doğrudur, camaatın cəhaləti sayəsindən məktəbsizlikdə qalmışdırlar, fəqət onları təşviq və təhrik edən tapılardısa, məncə rizaməndilik göstərərdilər [razılıq verərdi-

lər].

Sabiq Maarif müdiriyyətinin Lahıc xüsusundaki etinasızlığı zirdə [aşağıda] yazılan əhvaldan daha aşkardır. Keçən sənə hürriyyətin bidayəti [başlanğıcı] münasibətilə Lahıcın 8-ci məhəlləsi olan Ərəkitdə daha ikinci bir məktəbin güşadı və bu məktəbi doğruca 4 və 6 klaslı etmək qəsdi ilə camaatda və ziyalı cavanlarında böyük hümmət görünürdü. Maarif müdiriyyəti nəzdində camaat priqavoru [qərarı] ilə istidada [xahişdə] bulunub, məktəbin tövsisi [genişləndirilməsi] və əldə olan müəllimlərin təyini üçün lüzum görülən ərzihallarda bulundular. Məktəbdə böyük şadlıqla bir xeyli bir klaslı ibtidai məktəbi bitirmiş çocuqlar cəm olundu. Oğlan çocuqlardan başqa qız xanımlar da təhsilə davam edirdilər. Sənə axırınadək vilayət Maarif müdirinə yazdılar, söylədilər, fəqət istidaları etinasızlıqla və əhəmiyyətsizliyə çıxmaqla arada məyusiyyət hasil oldu. Məktəb dağıldı, çocuqlar çəkildilər. Bu sənədə isə həman təntənəli məktəb beş-on çocuğa və bir müəllimə şayəstə [layiq] oldu.

Demək, köylərimizin məktəbsiz qalmasına əhalisi bais olmamışdır. İndi soruşulur, məgər Lahıc kimi böyük bir qəsəbə on min nüfusu ilə və ətrafındakı 20 para böyük kəndlər ilə bərabər 4 klaslı yaxud 6 klaslı bir məktəbə səza [layiq] deyilmidir? Nə üçün bu böyüklükdə bir qəsəbə əsri-təməddün və tərəqqidə [mədəniyyət və tərəqqi əsrində] gərək zülümat və cəhalət içində qalsın? Lahıclılar kimi çalışqan, zəhmətkeş və mütəhəmmil [dözümlü], yaxud bütün Qafqaziyada mis qabları ilə məşhur və daim ticarət və sənətlə əlləşən bir [camaatda] maarif və təməddün lüzumu görülməyirmi? Doğrudan-doğruya əgər onlara vaxtınca sənətlərinə mütənasib məktəb açılsaydı, bu gün biz bazarda artıq yüz sənələrdən bəri o biçimsiz, o hədsiz zəhmətlərə baliğ [əmələ gələn] bilümum [bütün] evlərimizdə müstəməl [istifadə olunan] mis qablarını o formda, o şəkildə və o vəzndə [çəkidə] görməyib, daha sadə, daha gözəl görərdik. Bu gün çəkdikləri zəhmət təqdir olammayır və qayırdıqları qablar tərvic [rəvac] tapmayır. Səbəb də həman əskilik və biçimsizlikdir.

Bu gün maarifə və təməddünə xidmət edici vəsait büsbütün şəhərlərdə və böyük məhəllərdə [yerlərdə] toplanıbdır. Məhsulları da ancaq şəhərdə müstəməldir [istifadə olunur]. Köylər isə maarifdən uzaq və cəhalətdə qalmışdır. Bu səbəbdən bu sənədəki müsri [yoluxucu] xəstəlikdən, çox köylərimiz demək olar təbabətsizlikdən, məncə, maarifsizlikdən ziruh [canlı] dediyimiz insandan məhrum qalmışdır. Tək bir Lahıcdan, müsri xəstəlikdən bu sənə ən azı dörd min can tələf olmuşdur. Şəhərdə isə, doğrudur, müsri xəstəlik olub, fəqət daim şəhərdə sükunət tapan [yaşayan] və heç vaxt xatirinə köydəki qardaşı gəlməyən mahir doktorların müavinəti [köməyi] ilə tezliklə xəsarətsiz rəf' olmuşdur [aradan qaldırılmışdır]. Biçarə köylü sənə bidayətindən nihayəsinə [ilin başından sonuna] qədər zəhmət və məşəqqət çəkib şəhərdəki qardaşlarına həyat və müsaliməti [salamatlıq] verdiyi zamanda, şəhərdə məskun doktor qardaşı ona mübtəla olduğu zəhərli xəstəlikdən nicat vermək qəsdində deyildir.

Bilaxirə, keçmişlərə artıq əhəmiyyət verməyərək və kimsəni bunu yazmaqla

müttəhim etmək niyyətində olmadığım üçün ancaq mənim qəsdim köylərimizin məktəbsizliyindən bu gün siyasi məsələlər haqqındakı rəyləri və sədaları batmış olduğu üçün gələcək və istiqbalımızın nuri-səadəti [səadət işığı] indidən onların aralarında lazımi məktəblərin güşadındadır [açılmasındadır]. Vətənimizin şan və şərəfi, ancaq köylülərimizin tərəqqi və təalisi [ucalması] ilədir. Bu gün ən vacib və ən zəruri məsələlərin birincisi məktəb məsələsi və xalq maarifidir.

R. R.

ŞƏHİDƏ

Şühədayi-millətdən [millət şəhidlərindən] Məhəmməd ağa Cancanbəyzadə ismində bir oxumuş cavanın başdaşında yazılan şeirlərindən:

Ey cavan, ey ənisi-xoşsima!
Ey cəsur, [ey] qəyuri-bihəmta!
Qönçeyi-güldən almayan kamın
Gömdürən qəbrə eşqi-nakamın!
Ağlasınmı səni doğan madər?
Qara geysinmi əyninə xahər?
Yox, oğul, sən şəhadətə yetdin,
Millət eşqində can nisar etdin!

Ayn. Əlif.-zadə

ƏSGƏR

Silahına sarılaraq gedərkən
Dağlar-daşlar həpsi sənə baş əyər.
Vətən üçün canla dava edərkən
Göydən sənə min mərhabalar enər.

Günəş önündə qərarmış o üzün
Haq yanında hər bir şeydən təmizdir.
Toz-torpaqdan qıpqırmızı o gözün
Desəm inan ulduzlardan əzizdir.

Davud

BAKI XƏBƏRLƏRİ

"Znamya truda" xəbər vermişdi ki, guya, general Tomson Gəncə quberniyasının bəzi hissələrinin mühafizəsini Andranikə mühəvvəl edibmiş [tapşırıbmış]. General Tomson Rəisi-Vükəla [Baş Nazir] Fətəli xan Xoyski həzrətlərinə bir məktub yazıb "Znamya truda" qəzetəsində dərc edilmiş məlumatı qəti surətdə təkzib edir.

Ərzaq Nəzarətində

Ərzaq naziri görüşmək istəyən zəvatı [şəxsləri] Nəzarətdə [Nazirlikdə] ("Natsional" oteli) düşənbə [bazar ertəsi], caharşənbə [çərşənbə] günləri saat 11-dən 1-dək qəbul edir. Naziri[n] kabinəsi telefon nömrəsi 40-00-dır.

Bəzzaziyə təqsiminə dair

Ticarət və Sənaye Nəzarəti əhali arasında ən yaxın zamanda sabit qiymətlə bəzzaziyə malı [arşın malı, parça] təqsiminə [paylanmasına] başlayacaqdır. Mallar Bakı bəzzaziyə mağazaları vasitəsilə təqsim ediləcəkdir. Qiymətdən 8 faiz mənfəət alınacaqdır ki, 6 faiz mağazalar nəfinə [xeyrinə], 2 faiz isə Mərkəzi Ev Komitəsi nəfinə gedəcəkdir. Mərkəzi Ev Komitəsi təqsim üzərində kontrol qoyacaqdır.

Ümumi iclasın qətnaməsinə görə, Mərkəzi Ev Komitəsi Nəzarət indində [Nazirliyin nəzdində] təşəbbüsatda bulunmuşdur ki, bəzzaziyə malı rayon ev komitələri və ev komitələri vasitəsilə verilsin.

Böyləliklə qiymətdən 6 faiz mənfəət alınacaqdır. Mərkəzi Ev Komitəsi öz təşəbbüsatını işbu maddələrlə təqviyyə edir [dəstəkləyir]:

1) İki faiz azalacaq mənfəət 1 ½ mil-

yon arşın bəzzaziyədə arşını təxminən 5 rubla götürülərsə 150 min rubla təfavüt verəcəkdir.

2) Təqsim məxarici [paylama xərcləri] 6 faizlə 450 min rublə edir, halbuki təqsim məxaricatı azdır.

Mərkəzi Ev Komitəsinin məruzəsini istima etdikdən [dinlədikdən] sonra Nəzarət qət etmişdir ki, Tağıyev fabrikasında toxunmuş 200 min arşın bəzzaziyə malını bəzzazlar miyanında [arşınmalçılar arasında] Mərkəzi Ev Komitəsi kontrolu təhtində [nəzarəti altında] təqsim etsin. Təqsim ən yaxın günlərdə olacaqdır.

* 6-ncı dairə komitəsindən kontrol komitəsinə 2422 ərizə verilmişdir ki, zərəri 72 milyon 842 min rublə edir. Məntəqə ev komitəsindən bixəbər verilmiş ərizələr də nəzərə alınarsa, bir dairənin zərəri 100 milyon rublə edir.

* Bakıda bir ticarət palatası təşkil edilir ki, Azərbaycanla Rusiya və başqa Avropa dövlətləri miyanında [arasında] mal mübadiləsi məsələsinə müavinətdə bulu-nacaqdır [kömək edəcəkdir].

Azərbaycan Ordusu

Daxiliyyə Nəzarəti bütün Azərbaycan qubernatorlarına bir əmr göndərib tələb edir ki, təcili surətdə hökumət və polis xidmətlərində olanların siyahısına baxılsın və mürur ilə [tədriclə] əsgərliyə düşənləri başqa əsgərliyə düşməyənlərlə dəyişilsin. Böyləliyə, əsgərliyə düşəcək xidmətçiləri əxzi-əsgər [hərbi çağırış] dairələrinə, olmazsa, yaxındakı əxzi-əsgər müdiri yanına göndərməlidir ki, hərbi qulluğa götürüləcəyi barəsində müayinə yapılsın. İşbu əmr, qəza qaimməqamları [qəza rəisləri], polismeystrlərə, polis müfəttişləri və onların müavinlərinə şamil deyildir. Zira Azərbaycan Hökumətinin müvəqqəti Mükəlləfiyyəti-əsgəriyyə [Hərbi mükəlləfiyyət] qanununun 9-uncu maddəsi mövcibincə [maddəsinə əsasən], bunlar azad edilir. Xidmətdə sayılıb həqiqətdə isə fəaliyyətdə bulunmayan əşxası da [şəxsləri də] yaxındakı əxzi-əsgəri dairələrinə göndərməlidir.

* Azərbaycan ilə Gürcüstan miyanındakı [arasındakı] tranzit şəraiti mövcibincə [şərtlərinə əsasən] Azərbaycan dəmiryolları ilə başqa yerlərdən Gürcüstana aparılacaq mallar və Gürcüstan dəmiryolları ilə başqa yerlərdən Azərbaycana gətiriləcək mallara azad tranzit, yəni vergisiz tranzit təyin edilir.

Xüsusi adamlara məxsus olub Gürcüstana gedəcək neft, benzin və başqa neft məhsulatı, ki işbu müqavilənamədən kənardır, Gürcüstan Hökuməti 25%-indən fəzlə [artıq] həcz [müsadirə] edə bilməz.

* Qarabağ və Qazaxa xüsusi məmuriyyətlə [tapşırıqla] Parlaman əzasından [üzvlərindən] mürəkkəb [ibarət] bir heyəti-mürəxxəsə [nümayəndə heyəti] azim olmuşdur [yola düşmüşdür].

* Vükəla Şurasının, fraksiyalar nümayəndələri ilə bərabər Azərbaycan sülh heyəti-mürəxxəsəsi üçün düsturüləməli [təlimatnaməsi] barəsində müştərək iclası vaqe olmuşdur.

İclas

Azərbaycan İctimaiyyuni-inqilabiyyun

[Sosialist İnqilabçılar] firqəsinin müvəqqəti Bakı komitəsi ümum yoldaşlara elam edir [bildirir] ki, yekşənbə [bazar] günü axşam saat 4-də komitənin müvəqqəti bürosunda (Persidski və Şaxski pereulokun [döngəsinin] küncündə) ümumi iclas təyin edilmişdir. İclas ikinci dəfə olduğu üçün qanuni hesab ediləcəkdir.

İrəvan quberniyası nümayəndələrinin iclası

Bu axır günlərdə İrəvan quberniyasında müsəlmanlara zülmlər edilməsi münasibətilə Bakıda yaşayan İrəvan quberniyası nümayəndələri bu məsələləri müzakirə üçün bu gün axşam saat 6-da Azərbaycan Parlamanı binasında fövqəladə iclas təyin etmişlərdir. Bunun üçün Bakıda yaşayan İrəvan quberniyası müsəlman əhalisinin həmin iclasa gəlmələri mətlubdur [tələb edilir]. Hər halda ehmal olunmasın.

Azərbaycan dəmiryollarında

Türüq və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] Gürcüstandakı Azərbaycan siyasi nümayəndəsi M. Y. Cəfərova bir böylə teleqram göndərmişdir:

“Gürcüstan Türüq və Məabir Nəzarətinə Batuma getmiş Azərbaycan trenlərinin [qatarlarının] qayıtması barəsində mükərrərən [təkrarən] etdiyimiz müraciətimiz açıq qalmışdır. Bundan naşi [ona görə] də bu yönlərdə hərəkat dayandırılması ehtimalı hiss edilməkdədir. Rica edirəm bu barədə təşəbbüsatda bulunasınız.

Türüq və Məabir naziri:
[Xudadad bəy] Məlikaslanov”

AZƏRBAYCANDA

Zaqatallıların istidası [xahişi]

Zaqatal quberniyasında çay, qənd, bəzzaziyə mallarının [arşın malının, parçanın] yoxluğu və Bakıdan gətirilməsinin baha qiymətə olmasından dolayı əhali qubernatora müraciətən Tiflis ilə Zaqatal miyanında [arasında] mal mübadiləsi təşkil edilmək üçün istidada bulunmuşlar. Zaqatal quberniyasından buğda, un aparılıb oradan fövqdə məzkur [yuxarıda adı çəkilən] mallar gətirəcəkdir.

İrəvandan gələn fəryadlar

Qəmərlidən bizə yazırlar:

İrəvan vilayəti islamları sakin olan yerlər əhaliyi-islamiyyənin qanı ilə boyandı. Dörd sənədən bəri Cahan hərbinin fəlakətinə məruz qalan Qafqaziya islamlarından ən bədbəxti bizlər olduq. Çar zamanı həbslər, sürgünlər... İnqilabdan sonra rahat olacağımıza əmin ikən, qonşularımızın təşviqatı nəticəsində kəndiləri və rus əsgərləri tərəfindən maddi və mənəvi zərərlərə rast gəldik. Rus əsgərləri ölkəmizi tərk edib getdikdən sonra buraxdıqları ləvazimati-hərbiyyə və ərzağa sahib çıxan qonşularımızın daşnakçıları nəinki özlərini bizə ağa tanıtmaq, bəlkə təşkil etdikləri müstəqil Ermənistan hüdudu daxilində proyektləri mövcibincə [planlarına əsasən] bir nəfər olsun da ata-baba yurduna malik islam buraxmamağa əzm etdilər. Fitnələr törədib, böhtanlar atıb, terrorizmə girişib, qarqaşalıq [qarışıqlıq] saldıqdan sonra məqsədlərinə xainanə nail oldular. Nitəkim, Aram paşaların, Droların, Silikovların, Dəli Qazar, Arzumanov Mişa və general Areşevlerin təhti-

komandasında [komandanlığı altında] qoşunlar yığıb Sürməli, İrəvan, Eçmiyədzin, Naxçıvan, Novo-Bayəzid, Axalkələk uyezdlərində, Qars oblastında 350-dən ziyadə zəngin islam köylərini dağıdıb, yandırıb, əhalisinin qismini qətl, qismini fərara məcbur etdilər. Binəvalar ac, çılpaq qarlı dağlar, dərələrdə Maku və Şərin həvalilərinə [tərəflərinə] pənah apardılar. Hətta sipah [ordu, qoşun] qabağından qaçan yüzlərcə ana-bacılarımız Araz nəhrinə qərq oldular; milyonlara baliğ mal-qaralarını, ev əşyalarını göz qabağında qarət edib İrəvan, Novo-Bayəzid və Üçkilsəyə götürdülər. Adamlarımıza yüz milyonlarca zərər verdilər; əvvəlcə dövlət və sərvət sahibi adamlarımız qapı-qapı düşdü, yeddi-səkkiz övlad sahibi olan ata-babalarımız sonsuz qaldı. Hərgah insaniyyət tarixi bu vəhşilərin yapdıqlarını yazarsa, on cildlərlə kitablar təşəkkül edər. Yapdıqları zülmlərdən utanmayıb onların mürəvvici-əfkarı [fikirlərini yayan orqan] olan "Orizon", "Aşxatavor" və bunların əmsalı olan qəzetələri olmazın böhtanlarla Azərbaycan Hökumətinə, millətinə və onun istiqlaliyyətinə hücumlarda bulunurlar.

Türkiyə Hökuməti Azərbaycanın bu hissəsindən əsgərlərini geri götürdü. Bunu görən erməni şovinistləri – ki gözləri müsəlman qanı ilə tutulmuşdur – genə də ölkəmizə soxulmaq istəyirlər, genə də təxribat, genə də qanla oynamaq xəyalındadırlar.

Ey Azərbaycan paytaxtı olan Bakıda yığılan Azərbaycan Parlaman əzaları! Danışdığınız minbərdən bir dəfə də İrəvan vilayətindəki qardaşlarınızın halına baxın, dərdlərimizə bir dərman bulun! Səsimizi səsinizə qatıb mədəniyyət dünyasının qulağına yetirin!

Ey Qafqaziyamıza yeni qonaq gəlmiş Müttəfiq Hökumət nümayəndələri – ki şüarınız millətlər azadəliyinə, istiqlaliyyətinə riayət etməkdir – bizim halımıza qalın! Sizin insaflı olan kişiləriniz tezliklə aramıza gəlsin, görsün vəziyyətimizi və bizə yapılmış və yapılan haqsızlıqları, bəlkə bizlərin səsi qulaqlara gələr. Çünki, quyu dibində qalmışlar halındayız. Onda bi-lərsiniz daşnakların hiyləsini!

Ey erməni, müsəlman demokratiyası [xalqı] tərəfdarı olan erməni, müsəlman ziyalıları! Yenidən töküləcək bu nahaq qanların önünü alın, bəsdir bu qanlar!

Millət oğlu Hatəmzadə Əbdülhəmid

TEATRO VƏ MUSİQİ

"Aşıq Qərib"

Cümə günü Hökumət teatrında Hacıbəyli Qardaşları müdiriyyətinin artistləri tərəfindən Zülfüqar bəy Hacıbəylinin məşhur "Aşıq Qərib" operası mövqeyi-tamaşaya qoyuldu. Təbrizli Aşıq Qərib ilə Tiflisli Şahsənəmin müaşiqeyi-əflatuniyyəsini [platonik eşqini] təsvir edən bu opera çox gözəl tərtib edilibdir. Səhnə gözəlliklərini göstərməkdən əlavə, içində ruhəfza [ruh oxşayan] havaları və nəğmələri çoxdur. Baxüsus [xüsusilə] xorun: "Ey əfəndim, sən", Şahvələdin: "Aşiqəm mən" və sairləri.

Heyflər olsun ki, kişi xoru qızlar xoruna nisbətən çox intizamsız olub, ahəngi-musiqiyyədən çox uzaq idi. O idi ki, rus qızları müsəlman havalarını müsəlman

kişilərindən yaxşı oxuyurdular. Müdiriyyət üçün xüsusi bir xor dəstəsi lazımdır.

“Aşıq Qərib” rolunu oynayan Sarabski əfəndinin səsi bu axşam həmişəki qüvvət və lətafətində deyildi. Bainhəmə [bununla belə], “deyişmə” vaxtında “Osmanlı” dəstgahında “Aşıq Səlim” rolunu oynayan Məhəmmədbağır əfəndiyə qalib gəldi. Sarabskinin böyük nöqsanı budur ki, rolunun dramatizm tərəfinə heç əhəmiyyət verməyir. Ona görə, tamaşaçılarda təsirat hasil edə bilmir. Hər nə təsirat verirsə də səsi ilə verir. Məhəmmədbağır əfəndinin də məlahətli zil səsi var, amma dəstgaha layiqincə bələd deyildir.

“Şahsənəm”i genə arvad paltarı geyməyə məcbur olan Ağdamski əfəndi həmişəkindən yaxşı oynadı. Həm gözəl səsi və həm də dəstgaha kamalınca bələdiyyəti və həm də yaxşı oyunu ilə məşhur olan Ağdamskinin bir böyük nöqsanı budur ki, gözəl surətdə başladığı havanın axırını zəif gətirir. Ona görə də əvvəlki gözəlliyin də təsiri axırda itir. Halbuki müstəmeində [dinləyicilərdə] hər nə təsir qalırsa, havanın axırı “ağzında” qalır.

“Şahvələd” rolunu ifa edən Şərifov əfəndi həm tenor səsinin yumuşaqlığı və həm də oyunun dramatizmi ilə əksərən hərəkətsiz oynayan yoldaşlarından seçilib, gözəl oynadı. Bu artistin şöhrətli gələcəyi vardır.

Darablinski və Anaplinskilərin “duzlu” komik olduqları, teatro tamaşaçıları içində məşhurdur. Xırda rollarda çıxan Məğfurə, Yeva və Tamara xanımlar yaxşı idilər. Ancaq Qəribin anası, Məğfurə xanımın rolu deyildir.

İki oğlan və dörd qızdan mürəkkəb balet xoşumuza gəldi; ancaq hərəkat az və yekahəng idi.

Pərdə hər dəfə yuxarı qalxdıqda, səhnənin tamaşaçılar könlünü açar gözəl və zövqavər mənzərəsi, baxüsus birinci və axırıncı pərdələrdə rejissor Ərəblinski əfəndinin ciddi və üstadkaranə surətdə [ustalıqla] çalışmasına böyük dəlil idi. Ərəblinski əfəndi səhnənin gözəl üstadıdır və bu üstadlığını səhnə tərtibatından başqa, artistlərin dramatizm hərakatında dəxi göstərərsə, vəzifəsini haqqı ilə ifa etmiş olar.

Mizrab

İDARƏYƏ MƏKTUB

Möhtərəm müdir, “Kaspi” qəzetəsinin 122-ci nömrəsində “Şeyxülislamın istefası münasibətilə” ünvanında Gəncədən vurulmuş iki teleqraf dərc olunmuş. Bu iki teleqrafın ikisində də onları imza edənlər şeyxülislamın əski məmuriyyətində qalmasını xahiş və tələb edirlər. İmzaların içində mən – Gəncəli Məhəmmədrza Atayevin dəxi imzası dərc olunub. Bununla elan edirəm ki, mən Gəncədən Bakıya nə bir teleqrafa qol çəkmişəm, nə bir kəsi əvəzimdə qol çəkməyə vəkil etmişəm.

13 dekabr 1918
Gəncəli Məhəmmədrza Atayev

HƏFTƏ POSTASI

Yoldaş əfəndiyə: Məqalələrinizi ciddi surətdə yazarsanız daha gözəl olar.

Nadi əfəndiyə: şeirləriniz dərc edilmədi.

Zal Məhəmmədli əfəndiyə: şeirləriniz dərc edilmədi; lakin bir az da fikir versəniz yaxşı şeirlər yaza bilərsiniz.

Qənbər oğlu əfəndiyə: Zal Məhəmmədli əfəndiyə yazdıqlarımız sizə də aiddir.

H. R. əfəndiyə: Dəmiryol işlərini mürur ilə [tədriclə] düzəltmək üçün Vəzarət [Nazirli] tərəfindən ciddi tədbirlər görülməkdədir.

İskəndərzadə əfəndiyə: qəzetəmizin Salyan müxbiri olmaq və Salyan ilə ətrafının əhvali-ictimaiyyə [vü] iqtisadiyyəsindən [ictimai və iqtisadi vəziyyətindən], həvadisatından [hadisələrindən] xəbər vermək zəhmətini qəbul etsəniz, bizi məmnun edərsiniz.

Mürəttib: M. İslamov əfəndiyə: Əsgər və qoşun tərtib və tənzimatı [nizama salınması] işinə Hökumət tərəfindən ciddi surətdə əhəmiyyət verilməkdədir. Zənginlərimiz də, siz demişkən əcnəbi ziynətlərinə sərf edilən paralarını müdafieyi-milliyyə işlərinə sərfə çalışsalar, şübhəsizdir ki, daha gözəl olardı.

Məhəmməd Həmdi Lələzadə əfəndiyə: İstanbul Darülfünununun [Universitetinin] Tibb fakültəsindən məzun doktor Əliabbas əfəndi Qədimovun, sizi, yazdığınız kimi bir "xəbis illətdən" qurtarmağı və doktorun ümum Şəki şəhəri mərizləri [xəstələri] haqqında göstərmiş olduğu mərhəmət və şəfqət, son dərəcə şayanitəhsin və təbrikdir [bəyənilməyə və təbrik edilməyə layiqdir]. Şəkidə müsəlman diş həkimi olmadığından şikayət etməniz dəxi haqlıdır.

Gəncəli Məşədi Mikayıl əfəndi ilə kağıza qol qoyan sair əfəndilərə: Yuxarıda H. R. əfəndiyə yazdığımız cavabı oxuyarsınız.

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünas əmrazını [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Marskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

209

Qabil diş qayıran
Mirzə Xəlil Canıbəyzadə

Qızıldan və sairədən hər cür əla dişlər münasib qiymətlə qayırır. Ünvan: Qubernski küçə, "İslamiyyə"nin sağ tərəfində ev nömrə 55.

295

Doktor Rza bəy Sultanov
Paris Darülfünunundan

Qəbul edir daxiliyyə və əsəbi xəstələri hər gün səhər saat 9-1-ədək, axşam saat 4-7-yədək. Telefon 57-40. Adres: Persidski küçədə 22 nömrəli evdə, Gimnaziçeski küçənin küncndə.

2603

Doktor
Doktor Samuil İzrailoviç
Kopelioviç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. "914" dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

282

Qoldqor-Fradkinin
Diş müalicəxanası

Dərya kənarında Başenni küçədə Ramazanovun 10 nömrəli evində qəbul edir hər gün saat 9-dan 2-yə kimi və 4-dən 7-yə kimi.

2607

Həkimlərin xüsusi
gecə və gündüz növbələri

Ünvan: Bolşoy Moskva mehmanxanası,

Qoqolevski və Torqovı küçələrin küncündə.

Telefon nömrələri 7-96 və 49-81. Naxoşların evinə gedirlər.

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır.

Səhər saat 9-11-ə kimi

Axşam saat 5-7-yə kimi.

Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor Leonid Ter-Avanesov

Daxili naxoşları və naxoş çocuqları qəbul etməyəbaşlamışdır.

Hər gün səhər saat 8 yarımdan 9 yarıma kimi; 12-dən 2-yə kimi; axşam 4-dən 6-ya kimi.

Ünvan: Merkuryevski küçədə 5 nömrəli evdə (Doktor Parsadanovun azarxanasında). Telefon 41-18.

2627

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir:

Səhər saat 8-dən 10-adək; axşam saat 4-dən 6-yadək. İçəri şəhərdə Malı Krepostnovı küçədə 8 nömrəli evdə. Telefon nömrəsi 36-91. Малая-Крѣпостная ул. д. № 8. Телефон № 36-91.

Hacı Seyid Əzim Şirvaninin əsərlərini və Sabirin “Hophopnamə”sini alıram. Adres: “Azərbaycan” qəzetəsi kantorunda (Parapet).

2630

Türk təqvimi
Yeni və əski üsul ilə türk təqvimi

Yaxın günlərdə Hökumət mətbəəsi rusca və türkcə yeni və əski üsullar ilə nəfis divar təqvimləri buraxacaqdır. Qiyməti münasib olacaqdır.

Müraciət üçün adres: Birjavaya küçədə Skobelevin evində Hökumət mətbəəsində və ya Parapetdə “Azərbaycan” qəzetəsi mətbəəsində.

b-38 10-1

Təqvimi-islam [müsəlman təqvimi]
Türkcə-rusca divar təqvimi

1919-cu sənəyə məxsus olmaq üzrə Osmanlı, islam və rus aylarını, günlərini göstərən divar təqvimi bu günlərdə çapdan çıxıb, satılmağa başlamışdır. Hər gün sifarişlər qəbul olunur.

Adres: Böyük Rus kəlisası [kilsəsi] yanında “Novruz” mətbəəsi.

2625 3-1

Düşənbə [bazar ertəsi] günü, kanuni-saninin [yanvarın] 6-sında, səhər saat 10-da Binəqədi Cəmiyyətinin kantorunda Bakı mədənlərindəki neft quyusu sahiblərinin ümumi iclası vaqe olacaqdır. Bu iclasda Binəqədi Cəmiyyəti və Nobel nefteprovodlarına [neft kəmərlərinə] aid məsələ müzakirə ediləcəkdir.

2628

Müdir və baş mühərrir:
Ceyhun bəy Hacıbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Sülh ətrafında:
Yəhudilər Sülh Konfransında

səh. 64. "Könüllü ordu Baş komandanı": 1919-cu ilin 8 yanvarına kimi bu vəzifəni Denikin tutmuşdur.

Kəndlərimiz və məktəbsizlik bəlası

səh. 72 "...müttəhim etmək niyyətində...": qəzetdə "...müttəhim etməmək niyyətində..." getmişdir.

"Şəhidə"

səh. 72. Bu şeirin adı qəzetdə "Şəkidə" kimi getmişdir.

"Şəhidə" şeiri (səh. 72) üçün üğət:

ənis: munis; dost

qəyuri-bihəmta: tayı-bərabəri olmayan qeyrət sahibi

madər: ana

xahər: bacı

nisar etmək: vermək, qurban etmək

Azərbaycanda:
İrəvandan gələn fəryadlar

səh. 74. "Aram paşaların": Aram Manukyan nəzərdə tutulur.

Teatro və musiqi

səh. 76. "Məhəmmədbağır əfəndi": böyük ehtimalla Məhəmmədbağır Əliyev (səhnə təxəllüsü Əlinski) nəzərdə tutulmuşdur.

"Mizrab": bu imza Üzeyir Hacıbəyliyə məxsusdur.